

Spisak – klasyk muzyki polskiej XX w.

- [Spisak – klasyk muzyki polskiej XX w.](#)

Ważne daty

14.09.1914–28.01.1965 – lata życia Michała Spisaka

1930–1937 – lata nauki w Śląskim Konserwatorium Muzycznym w Katowicach

1937 – wyjazd na stypendium do Paryża

1953 – I nagroda na Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim im. Królowej Elżbiety Berlińskiej w Brukseli za *Serenadę* na orkiestrę

1955 – I nagroda na Międzynarodowym Konkursie na Hymn Olimpijski w Monako za *Hymne Olympique*

1957 – I nagroda na Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim im. Królowej Elżbiety Berlińskiej w Brukseli za *Concerto giocoso*

1962 – wyróżnienie (nagród nie przyznano) na II Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim im. H. Wieniawskiego w Poznaniu za *Improvvisazione na skrzypce i fortepian*

1964 – nagroda Związku Kompozytorów Polskich za całokształt twórczości

Scenariusz lekcji dla nauczyciela

Scenariusz zajęć do pobrania.

Plik o rozmiarze 76.82 KB w języku polskim

I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka.

8. Muzyka XX i XXI wieku. Uczeń:

- 1) charakteryzuje muzykę w kontekście estetyki epoki – wymienia i opisuje wybrane style i techniki muzyki XX i XXI w.: impresjonizm, ekspresjonizm, dodekafonia, serializm, punktualizm, neoklasycyzm, nawiązania do jazzu, folkloryzm, witalizm, aleatoryzm, sonoryzm, muzyka elektroakustyczna, improwizowana, multimedialna, performance;
- 2) wymienia środki wykonawcze muzyki XX i XXI wieku i opisuje: fortepian preparowany, fale Martenota, organy Hammonda, syntezator (Mooga), zastosowanie taśmy magnetofonowej, instrumenty elektroakustyczne i elektroniczne;
- 3) wymienia i charakteryzuje twórczość kompozytorów: Claude Debussy, Maurice Ravel, Aleksander Skriabin, Arnold Schönberg, Siergiej Prokofiew, Igor Strawiński, Béla Bartók, Siergiej Rachmaninow, Dymitr Szostakowicz, Manuel de Falla, George Gershwin, John Cage, Olivier Messiaen, Pierre Boulez, Karheinz Stockhausen, Steve Reich, Gerard Grisey, Kaija Saariaho, Thomas Adès i in.;
- 4) omawia polską muzykę XX wieku i jej twórców, dokonując klasyfikacji zgodnie ze stylami i kierunkami: Mieczysław Karłowicz, Karol Szymanowski, Grażyna Bacewicz, Witold Lutosławski, Andrzej Panufnik, Tadeusz Baird, Kazimierz Serocki, Wojciech Kilar, Henryk Mikołaj Górecki, Krzysztof Penderecki, Eugeniusz Knapik, Aleksander Lasoń, Andrzej Krzanowski, Paweł Szymański, Hanna Kulenty, Paweł Mykietyn, Agata Zubel i in.;
- 5) zna pojęcia: skala całotonowa, atonalność, technika dwunastotonowa (dodekafonia), seria, polirytmia, polimetria, politonalność, klaster.

II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Uczeń:

1. zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych;
3. zna konteksty kulturowe i naukowe powstawania muzyki;
5. rozpoznaje cechy stylistyczne utworu reprezentującego określoną epokę muzyczną.

III. Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną. Uczeń:

3. interpretuje i odczytuje w kontekście dokonań epoki wybrane dzieła muzyczne.

Nauczysz się

przedstawiać życie i twórczość czołowego polskiego neoklasyka – Michała Spisaka;

charakteryzować wybrane kompozycje Michała Spisaka;

przedstawiać założenia neoklasycyzmu w muzyce;

przedstawiać stosunek Spisaka do nowych nurtów w muzyce.

Michał Spisak – lata młodości

Michał Spisak to jeden z najwybitniejszych kompozytorów XX w., którego twórczość jest najczystszy przykładem realizacji idei neoklasycyzmu w muzyce. Przebija z niej pogoda ducha, optymizm, energia, wewnętrzna harmonia, co może zadziwiać biorąc pod uwagę liczne trudności, jakim kompozytor musiał stawić czoła w trakcie swego życia. Witold Lutosławski (1913–1994) po śmierci Spisaka wspominał go jako *człowieka o niezwyklej dobroci serca, a jednocześnie – o rzadko spotykanej mocy charakteru*.

Michał Spisak przed wyjazdem do Paryża, spisakkonkurs.pl, CC BY 3.0

W 1937 r. dzięki stypendium Śląskiego Towarzystwa Muzycznego wyjechał do Paryża w celu dalszej edukacji pod kierunkiem wybitnej pedagog – Nadii Boulanger (1887–1979).

Kompozytor Witold Rudziński (1913–2004) opisując relację, jaka łączyła Spisaka z Boulanger, stwierdził:

(...) była dla niego jakby drugą matką. Podziwiała żywotność jego umysłu i inteligencję, podkreślała męstwo i uśmiech, z jakim znosił swoje uciążliwe kalectwo (...).

Z kolei sam Spisak w rozmowie z muzykologiem Tadeuszem Kaczyńskim (1932–1999) wyznał:

Szkoła Nadii Boulanger nie jest na pewno najgorszą ze szkół, a w stosunku do kompozytorów polskich mojego pokolenia ma tę nieocenioną zasługę, że wyzwoliła nas spod anachronicznych wpływów szkoły niemieckiej.

Francuska pedagog szybko dostrzegła w początkującym kompozytorze potencjał twórczy, o czym świadczy treść opinii, jaką wystosowała w celu przedłużenia Spisakowi stypendium na pobyt w Paryżu:

Jest on utalentowanym muzykiem, doświadczonym, wszechstronnym i pracowitym. (...) uważam, iż Michał Spisak już dał i da jeszcze więcej dowodów swego wyjątkowego talentu.

Michał Spisak w towarzystwie Nadii Boulanger (druga od prawej strony)w salonie Ambasady Polskiej w Paryżu, polskamuza.eu, CC BY 3.0

Michał Spisak – okres II wojny światowej

Po przybyciu do Francji Spisak wstąpił do Stowarzyszenia Polskich Młodych Muzyków w Paryżu, będąc kolejno jego członkiem, sekretarzem, wiceprezesem i prezesem. Służył pomocą przybywającym do Paryża, młodym polskim kompozytorom, zabiegając zarówno o zapewnienie im potrzeb dnia codziennego, jak i o promocję ich twórczości.

W pierwszych latach pobytu we Francji skomponował *Dwa kaprysy* na skrzypce i fortepian, *Dwa psalmy* na chór mieszany i orkiestrę, *Kwartet* na obój, dwa klarnety i fagot oraz pierwszą większą kompozycję symfoniczną – *Serenadę* na orkiestrę. Kompozycja ta została nagrodzona w 1953 r. I nagrodą na Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim im. Królowej Elżbiety Berlińskiej w Brukseli.

Wybuch II wojny światowej zastał Spisaka we Francji. Lata okupacji spędził w górskiej miejscowości Voiron, w południowo-wschodniej części Francji. Był to okres intensywnej pracy twórczej, powstały wówczas m.in. *Toccata* na orkiestrę, *Humoreska* na fortepian, *Suita* na fortepian lub klawesyn oraz *Suita* na orkiestrę smyczkową.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](https://epodreczniki.pl)

Michał Spisak, „Suita” na fortepian, cz. I „Preludium”, online-skills, CC by 3.0

Utwór: Michał Spisak, „Suita” na fortepian, cz. I „Preludium”. Kompozycja posiada zróżnicowane tempo zmieniające się w trakcie utworu. Cechuje się żywiołowym charakterem.

Bolesław Miciński in memoriam
SUITA • SUITE
na fortepian / for Piano

Preludium

Michał Spisak

Presto $\text{♩} = 168$

© 2015 by Wydawnictwo ELITEPIE
ul. m. Iacka 22/52, 50-564 Kraków, Poland
e-mail: elitepie@elitepie.pl

Wszystkie prawa zastrzeżone
All rights reserved

11 1302

Michał Spisak, „Suita” na fortepian, cz. I „Preludium”.

W tym okresie powstał także *Koncert na fagot*, w którym Spisak ukazał możliwości brzmieniowe tego ciekawego instrumentu dętego.

Michał Spisak – lata powojenne

Po wojnie osiedlił się w Paryżu, gdzie kontynuował intensywną działalność kompozytorską. Nie zerwał jednak związków z Polską, do której przyjeżdżał zwykle raz do roku oraz utrzymywał bliskie relacje z polskim środowiskiem muzycznym, o czym świadczy zachowana korespondencja. W pierwszych latach powojennych skomponował m.in. trzyczęściową *Sonatinę* na obój, klarnet i fagot, w której doskonale wykorzystał naturalne właściwości instrumentów dętych drewnianych. Kompozycja została wykonana podczas Warszawskiej Jesieni w 1959 r.

Instrumenty dęte drewniane: a) flet, b) klarnet B, c) klarnet basowy, d) kontrafagot, e) fagot, f) obój, g) rożek angielski

Instrumenty dęte drewniane, edu.pjwstk.edu.pl, CC BY 3.0

Michał Spisak, „Sonatina” na obój, klarnet i fagot, cz. I Allegro, online-skills, CC BY 3.0

Do najważniejszych kompozycji powstałych w drugiej połowie lat 40. należy *Symphonie concertante nr 1*. Kompozytor w liście do Stefana Jarocińskiego tak charakteryzuje nową symfonię: *Nie ma instrumentów koncertujących, koncertują grupy. Orkiestra jest normalna + fortepian i 4 trąbki zamiast trzech*. Utwór został prawykonany w obecności kompozytora przez Wielką Orkiestrę Symfoniczną Polskiego Radia pod batutą Grzegorza Fitelberga, w sali Filharmonii Śląskiej 27 kwietnia 1947 r. Spotkał się z przychylną reakcją kompozytorów i muzykologów. W tym samym roku Spisak wstąpił do Związku Kompozytorów Polskich, co ugruntowało jego żywe związki z krajem.

Lata 50. były okresem szczególnie owocnym, który przyniósł także liczne nagrody i dowody uznania dla twórczości Michała Spisaka. Oprócz wspomnianej nagrody za *Serenadę* na orkiestrę, został także laureatem I nagrody na Międzynarodowym Konkursie na Hymn Olimpijski w Monako w 1955 r. za *Hymne Olympique*. O randze tego konkursu świadczy wielka liczba uczestników – blisko czterystu. W kolejnych latach powstają *Symphonie concertante nr 2* na orkiestrę i *Concerto giocoso* na orkiestrę kameralną. Za drugi z wymienionych utworów zostanie ponownie uhonorowany I nagrodą na Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim im. Królowej Elżbiety Berlińskiej w Brukseli w 1957 r. Jest to jedna z najciekawszych jego kompozycji, pełna optymizmu i wewnętrznej energii, co zaskakuje biorąc pod uwagę stan zdrowia kompozytora. Mimo uznania dla jego sztuki stale borykał się z problemami finansowymi.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](https://epodreczniki.pl)

Michał Spisak, „Concerto giocoso” na orkiestrę kameralną, cz. I Allegro, online-skills, CC BY 3.0

Utwór: Michał Spisak, *Concerto giocoso, część I Allegro*. Kompozycja posiada zróżnicowane tempo zmieniające się w trakcie utworu. Cechuje się tajemniczym, żywiołowym charakterem.

Z późnego okresu twórczości pochodzi *Improvisazione* na skrzypce i fortepian, ukończony w 1962 r. Utwór zdobył wyróżnienie (nagród nie przyznano) na II Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim im. H. Wieniawskiego w Poznaniu w tym samym roku. Kompozycja składa się z następujących, skontrastowanych segmentów: *Moderato, Lento, Allegro, Andante, Allegro, Tranquillo, Allegro*.

Utwór wyróżnia improwizacyjny charakter, widoczny zwłaszcza w wirtuozowskich przebiegach. Typowym elementem stylu neoklasycznego jest z kolei praca motywiczna. Zarówno partia skrzypiec jak i fortepianu stawiają wysokie wymagania wykonawcom.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

Michał Spisak, „Improvisazione” na skrzypce i fortepian, AMFN, CC BY 3.0

Utwór: Michał Spisak, „Improvisazione”. Kompozycja posiada zróżnicowane tempo zmieniające się w trakcie utworu. Cechuje się przeraźliwym, tajemniczym charakterem.

Michał Spisak – ostatnie lata

W trakcie pobytu w Paryżu Spisak zawarł związek małżeński. Jak wspominał Witold Rudziński, jego żona – Andrée potrafiła mu (...) *w sposób dyskretny, pewną ręką zorganizować warunki do pracy, wyregulować tryb życia. Jej rodzina stała się dla niego jakimś bardzo istotnym, głębokim doświadczeniem potrzeb domatorskich*. W innym miejscu dodał: *Michał doskonale zdawał sobie sprawę z tego, co żonie zawdzięcza i mówił o niej zawsze z czułością, przemieszaną z odrobiną dumy*.

Michał Spisak z żoną Andrée, spisakkonkurs.pl, CC BY 3.0

Ostatnie lata życia kompozytora naznaczone były chorobą i cierpieniem. Stan zdrowia nie pozwalał na intensywną pracę twórczą, jednak nawet wówczas nie zrezygnował z „pisania muzyki”, jak sam nazywał proces komponowania. W 1964 r. przybył po raz ostatni do Polski. W trakcie pobytu został uhonorowany nagrodą Związku Kompozytorów Polskich za całokształt twórczości. Była to chwila największego triumfu w życiu kompozytora. Zmarł w Paryżu 28 stycznia 1965 r.

Neoklasycyzm w muzyce

Pobyt w Paryżu i kontakt z tak wybitną osobowością jak Nadia Boulanger wpłynął na obrany kierunek stylistyczny jego twórczości – neoklasycyzm. Do tego doszło zamiłowanie do muzyki Igora Strawińskiego. W rozmowie z Tadeuszem Kaczyńskim na zarzut pozostawiania pod wpływem Strawińskiego wyznał:

Wszyscy kompozytorzy – nawet najwięksi – pozostają pod czyimś wpływem. (...) Co do mnie, to byłem i jestem admiratorem Strawińskiego. Przyznaję otwarcie (...) – kocham jego muzykę.

Neoklasycyzm pojawił się w Europie ok. 1920 r. w wyniku kryzysu po upadku systemu dur-moll, odrzuceniu klasycznych form i zasad orkiestracji. Posiadał orientację antyromantyczną, negatywnie odnosił się do impresjonizmu i ekspresjonizmu. W miejsce romantycznego subiektywizmu, patosu, salonowego ckliwego sentymentalizmu, postulował obiektywizm. Przywracał równowagę czynnika emocjonalnego i racjonalnego w muzyce. Muzyka wg neoklasyków to sztuka absolutna, pozbawiona związków pozamuzycznych. Przedstawiciele tego nurtu dbali szczególnie o doskonałość warsztatu twórczego, troszcząc się o zwięzłość i przejrzystość formy oraz unikanie nadmiaru rozwlekłej uczuciowości właściwej twórcom XIX-wiecznym.

Neoklasycy czerpali wzorce w zakresie form i gatunków muzycznych w twórczości muzycznej wcześniejszych epok – zwłaszcza baroku i klasycyzmu. Reinterpretowali przejęte modele przez zastosowanie nowoczesnych środków tonalno-harmonicznych, rytmicznych, brzmieniowych. Sięgali po różne porządki tonalne – zastosowanie znalazły różnorakie skale, stosowali różnego rodzaju współbrzmienia. Melodia została wyzwolona od regulującego działania harmoniki, zaś formotwórcza rola przypadła interwałowi. Zmiany zaszły także w sferze faktury i **instrumentacji**. Nastąpiła reedukacja obsady orkiestrowej, chętnie sięgano po zespoły o **homogenicznym brzmieniu**. Dominował **linearyzm** będący opozycją do akordowej faktury romantyzmu i impresjonizmu. Szczególnie ważną rolę pełniła rytmika jako główny element dzieła muzycznego – stosowano **sukcesywną** i **polimetrię symultaniczną** oraz **polirytmię**. Ważną rolę odgrywa technika koncertująca oraz wariacyjna.

Spisak był świadomy przemian stylistycznych zachodzących w muzyce europejskiej po II wojnie światowej. W rozmowie z Elżbietą Reicher pytany o stosunek do muzyki konkretnej i elektronicznej wyznał: *Myślę, że ocena dzieła muzycznego zaczyna się od tego czy kompozytor ma w ogóle coś do powiedzenia – a nie od tego czy wyraża to „elektrycznie” czy inaczej.*

Z kolei w rozmowie z Tadeuszem Kaczyńskim stwierdził:

Nie należy szukać oryginalności za wszelką cenę – jest to wysiłek próżny. Jeśli oryginalność ma przyjść, to przyjdzie sama. Gdy siadam do komponowania nigdy nie myślę, czy to, co piszę, będzie oryginalne, nie zastanawiam się też nad tym jak się komponuje dzisiaj i jak będzie się komponowało jutro. Interesuje mnie tylko moja muzyka, muzyka, która jest we mnie i którą pragnę przenieść na papier nutowy

Podsumowując swoją rozmowę z Tadeuszem Kaczyńskim wyjął:

Moje credo jest bardzo naiwne, dziecinne nawet. Piszę, aby sobie zrobić przyjemność. A jeśli przy tym zrobię przyjemność jeszcze komuś, np. muzykowi grającemu mój utwór – jestem zadowolony. A jeśli jeszcze i słuchacz znajduje przyjemność w obcowaniu z moją muzyką – to wtedy już jest bardzo dobrze.

Spisak był wierny raz obranym kanonom estetycznym, stąd jego twórczość jest tak jednolita stylistycznie.

Zadania

Ćwiczenie 1

Kompozytorem, którego twórczość miała największy wpływ na Michała Spisaka był:

☐ Igor Strawiński

☐ Karol Szymanowski

☐ Arnold Schönberg

Ćwiczenie 2

Michał Spisak w swojej „Sonatinie” sięga po trzy instrumenty dęte: obój, klarnet i fagot. Przyporządkuj nazwy instrumentów do ilustracji:

obój, fagot, klarnet

.....

.....

.....

Inna wersja zadania

Ćwiczenie 3

Przeciągając podane elementy przyporządkuj obsadę do utworu Michała Spisaka.

Concerto giocoso

skrzypce i fortepian

Hymne Olympique

fortepian

Humoreska

chór mieszany i orkiestra

Improvvisazione

orkiestra kameralna

Ćwiczenie 4

Wskaż kierunki w muzyce XX w., których Spisak nie był przedstawicielem.

☐ ekspresjonizm

☐ neoklasycyzm

☐ impresjonizm

Ćwiczenie 5

Podczas zajęć pojawiły się terminy dotyczące warstwy rytmicznej kompozycji. Połącz w pary słowo z odpowiadającą mu definicją.

polirytmia

stosowanie zróżnicowanych przebiegów rytmicznych w różnych głosach, obecna zwłaszcza w muzyce polifonicznej.

polimetria symultaniczna

nałożenie na siebie różnych podziałów metrycznych.

polimetria sukcesywna

częsta zmiana metrum w utworze.

Ćwiczenie 6

Michał Spisak był wirtuozem:

☐ fortepianu

☐ skrzypiec

☐ fagotu

Ćwiczenie 7

Połącz w pary kompozycje Michała Spisaka z okresem jego twórczości:

Serenada na orkiestrę

okres powojenny w Paryżu

Symphonie concertante nr 1

szczytowy okres twórczości (lata 50. XX w.)

Concerto giocoso

okres przedwojenny w Paryżu

Słownik pojęć

Brzmienie homogeniczne

brzmienie jednorodne, uzyskiwane przez zespoły składające się z instrumentów o zbliżonej barwie brzmienia, np. kwartet smyczkowy.

Instrumentacja

dobór i sposobu użycia instrumentów w utworze muzycznym.

Polimetria sukcesywna

częsta zmiana metrum w utworze.

Polimetria symultaniczna

nałożenie na siebie różnych podziałów metrycznych.

Polirytmia

stosowanie zróżnicowanych przebiegów rytmicznych w różnych głosach, obecna zwłaszcza w muzyce polifonicznej.

Linearyzm

odmiana polifonii, w której każdy głos prowadzony jest w sposób samodzielny.

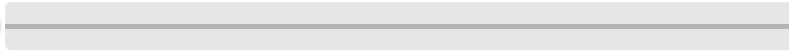
Źródła:

encyklopedia.pwn.pl

Bibloteka muzyczna

0:00

1:41

1. HM-125-UM1

2. Michał Spisak

3. Michał Spisak

4. HM-125-UM4